

Posudek oponenta diplomové práce

Autor, práce: Bc. Michaela Macháčová, *Česká škola v roce 1945*

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jiří Hnilica, Ph.D.

Rok: 2017

Rozsah: 114 stran

Hodnotící kritéria

	<i>splňuje</i>	<i>splňuje z větší části</i>	<i>splňuje z menší části</i>	<i>nesplňuje</i>
Problematika a cíl práce jsou zformulovány a odpovídají zadání a názvu práce.		X		
Metody využitě autorem jsou adekvátní vzhledem k cíli práce a tématu.			X	
Autor se opírá o relevantní prameny a literaturu .			X	
Struktura práce je vyvážená a logická.		X		
Zpracování vykazuje rysy originality a vlastního přínosu .		X		
Práce je prosta gramatických a stylistických chyb .		X		
Práce je psána kultivovaným odborným jazykem za použití správné terminologie .			X	
Autor správně cituje .		X		
Autor nic podstatného neopomenul (obsah, úvod, závěr, seznam pramenů použité literatury, anotace v češtině a cizím jazyce, rozsah odpovídá zadání).	X			

Celkové hodnocení (slovně)

Bc. Michaela Macháčová si za téma své diplomové práce zvolila situaci v českém školství v roce 1945, což je velice zajímavé (a dosud příliš neprobádané) téma. Nicméně se domnívám, že diplomantce se nepodařilo tento záměr zcela naplnit, jelikož zvolené téma je

dosti široké a jeho komplexní zpracování by bylo spíše tématem na práci disertační. Autorka se tak v první řadě věnuje základnímu školství, méně se již zaměřuje na školství střední a univerzitním vzděláváním se již zabývá fakticky pouze okrajově. Snaha pojmout do diplomové práce situaci celého školství v českých zemích v roce 1945 působí sice sympaticky, ale domnívám se, že si autorka měla téma práce při zjištění rozsáhlosti tématu lépe vymezit a zaměřit na některé z dílčích témat.

V úvodní kapitole o školství v období protektorátu Čechy a Morava se diplomantka dopouští řady chyb a zkratkovitých tvrzení. Autorka kupříkladu ani jednou neuvádí název jednotné organizace české mládeže správně – oficiálně se nazývala Kuratorium pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě. Z dalších nepřesných tvrzení: tzv. svatobořické děti představovaly zcela výjimečnou skupinu, jelikož jejich rodiče se podíleli na útoku na Reinharda Heydricha, podobné zacházení nebylo tedy časté, ale výjimečné (s. 13); Jan Opletal byl zraněn při ostré střelbě německých bezpečnostních složek do davu, nikoliv při potyčce studentů s okupanty, autorka navíc neuvádí zastřeleného dělníka Václava Sedláčka (s. 15); v rámci Akce 17. listopad nebyli do koncentračního tábora transportováni profesori, ale pouze studenti (s. 15). Důvodem těchto nepřesností je skutečnost, že autorka nevycházela z dostupné odborné literatury, ale z popularizační práce studentky Marie Michlové. Zcela pak opominula základní práci o dějinách školství v době protektorátu od Jiřího Doležala *Česká kultura za protektorátu – školství, písemnictví, kinematografie* (1996). Nemohu také souhlasit s tvrzením, že v období protektorátu byly církevní školy uzavřeny (s. 49) – naopak, existovala tzv. teologická učiliště, kde studovali budoucí katoličtí kněží. Tato forma teologického vzdělávání tak byla jedinou formou vysokoškolského studia přístupnou českým studentům.

Forma výkladu, kterou autorka zvolila v následujících pasážích, mně osobně nepřijde nejšťastnější. Mám na mysli uvádění citátů nebo jednotlivých bodů bez další analýzy. Autorka píše, že se rozhodla tímto způsobem začlenit do vlastního textu práce textové přílohy, nicméně tato forma působí poněkud neorganicky, když uprostřed vlastního výkladového textu najdeme několikastránkové pasáže jen samotných citátů. Domnívám se, že autorka mohla tyto citáty začlenit do vlastního výkladového textu. Nejvíce jsou nedostatky tohoto postupu patrné v kapitole Cíle českého školství (s. 38–41) – autorka zde přináší citáty z odborného pedagogického tisku, ve kterých je kritizován (zcela v duchu atmosféry tzv. třetí republiky) prvorepublikový školský systém. Některé z uváděných argumentů (např. že masarykovské školství kladlo důraz na memorování faktů, prvorepubliková výchova byla „národnostně vlašná“) se přitom objevovaly již v době protektorátu – dochází zde tedy k určité kontinuitě, ačkoliv se tehdejší režim vůči protektorátnímu období rétoricky ostře vymezuje.

Bc. Macháčová bezesporu uskutečnila chvályhodný výzkum v archivních fondech a dobovém tisku, někdy se však nelze zbavit dojmu, že nalezené dokumenty nekriticky převzala, jelikož používá terminologii a dikci typickou právě pro poválečné období. Za nepřiliš povedenou považuji pasáž o učitelích. Nemohu souhlasit s tvrzením, že prameny k odbojové činnosti učitelů jsou omezeny na vzpomínky pamětníků (s. 75) – vždyť prvořadým pramenem k protinacistickému odbojovému hnutí jsou dokumenty nacistických bezpečnostních a justičních složek (v tomto případě vyšetřovací a soudní spisy jednotlivých učitelů). Taktéž nemohu souhlasit s formulací, že kronikáři se snažili ve školních kronikách pravdivě zaznamenat utrpení českého národa (s. 76) – pokud autorka takovou školní kroniku četla, byla bezesporu psána zpětně. Zcela musím odmítnout autorčin výrok, že o odbojové činnosti žáků a studentů máme ještě méně zmínek nežli o kolaborantském chování – máme k dispozici poměrně rozsáhlou vzpomínkovou i historiografickou literaturu o protinacistickém odboji české mládeže (za všechny bych uvedl publikaci Miloslava Moulise *Mládež proti okupantům* z r. 1966). Očekával bych také větší pozornost vůči případům, kdy žáci v r. 1945 přicházeli do školy ozbrojeni (autorka tyto případy zmiňuje na základě zpráv školní inspekce). K tomuto chování se kupříkladu přiznává Karel Boček ve svých vzpomínkách *Ani gram uranu okupantům* (2005) s tím, že jako bývalému terezínskému vězni se mu nikdo z vedení školy neodvážil nošení samopalu do školy zakázat.

Za poměrně nepovedený záměr považuji sondu do fungování Mimořádného lidového soudu v České Lípě, kterou se autorka snažila demonstrovat míru kolaborace českých učitelů. Pasáž mě sice jako člověka se zájmem o tento region zaujala a obsahuje několik „perel“ (polehčující okolnost, že obžalovaný „řád chodil na houby ve volném čase“) nebo zásadních zjištění (člověk podezřelý z působení v ostraze koncentračního tábora Buchenwald je odsouzen k 18měsíčnímu vězení, zatímco „řadový“ funkcionář NSDAP k trestu osmi let), nicméně o kolaboraci českých učitelů nevyovídá prakticky nic – zvolený region se nacházel v době druhé světové války na území Velkoněmecké říše a tudíž všichni vybraní učitelé jsou souzeni jako příslušníci německého národa. Pokud autorka chtěla učinit sondu do procesu potrestání českých kolaborujících učitelů, měla si zvolit region ležící na území protektorátu Čechy a Morava.

I přes výše uvedené výhrady se domnívám, že autorka prokázala schopnost práce s prameny a její práci doporučuji k obhajobě.

